

POLSKA AKADEMIA NAUK

Komitet Socjologii

00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72, pok. 216

www.pan.pl/nuke • e-mail: akojder@venus.ci.uw.edu.pl

Protokół z zebrania plenarnego z dnia 9 listopada 2005 roku

Zebranie odbyło się w Warszawie, w Pałacu Kultury i Nauki, w sali 2603.

Porządek zebrania przedstawia się następująco:

1. Otwarcie zebrania i przyjęcie porządku obrad.
2. Przyjęcie protokołu z zebrania plenarnego w dniu 20. IV. br. i komunikaty bieżące.
3. Przedstawienie głównych tez autorskich opracowań składających się na ekspertyzę Komitetu Socjologii PAN.
4. Dyskusja nad przedstawionymi opracowaniami.
5. Sprawy różne i wolne wnioski.

Ad.1.

Na posiedzeniu obecnych było 14 członków Komitetu, oraz zaproszeni goście – współautorzy ekspertyzy „Jedna Polska? Nowe wymiary społecznych różnicowań”: prof. prof. Hanna Palska, Renata Siemieńska, Renata Suchocka, Aleksandra Jasińska-Kania, Krystyna Slany, Maria Jarosz i Bohdan Jałowicki. Nieobecność usprawiedliwili profesorowie Marek Ziółkowski, Krzysztof Frysztacki i Leszek Gołdyka.

Porządek obrad zaakceptowany został bez uwag.

Ad.2.

Przewodniczący, prof. Andrzej Kojder. Poinformował zebranych o tym, że Przewodnicząca Komitetu Demografii PAN, prof. Ewa Frątczak, sugeruje podjęcie współpracy z Komitetem Socjologii. Współpracy, która polegałaby przede wszystkim

na próbie socjologicznej interpretacji przemian demograficznych, jakie się w Polsce dokonują (np. destandardyzacja cyklu życia, zmiany w konstrukcji rodzin). Prof. Frątczak – za pośrednictwem prof. Kojdera - zaprosiła zainteresowane osoby na najbliższe posiedzenie KD PAN, 29 listopada 2005. Na posiedzeniu miały zostać przedstawione założenia planowanych przez KD PAN badań zatytułowanych 'Rodziny i generacje', oraz badań z zakresu demografii i socjologii rodziny. Na kolejnym posiedzeniu Komitetu Socjologii prof. Frątczak przedstawi także referat dotyczący przemian demograficznych w II RP i wpływu tych przemian na zjawiska społeczne.

Przewodniczący poinformował także, że w październiku 2005 prof. Shmuel Eisenstadt otrzymał doktorat honoris causa. S. Eisenstadt jest trzecim socjologiem wśród 128 osób, które doktorat honoris causa na UW otrzymały.

Jeżeli idzie o ostatnie socjologiczne publikacje, to książka M.Marody i A.Gizy-Poleszczuk 'Przemiany więzi społecznych' otrzymała nagrodę im. Jana Długosza. Ukazała się także 'Socjologia wizualna' P. Sztompki i 'Socjologia – lektury' pod redakcją P.Sztompki i M.Kuci, oraz 'Wygrani i przegrani polskiej transformacji' Marii Jarosz.

Protokół z poprzedniego posiedzenia KS PAN został przyjęty bez uwag.

Ad.3.

Prof. A.Kojder zaznaczył, że planowana publikacja Komitetu nie ma jeszcze ostatecznego tytułu, warto jednak nakreślić jej zawartość na podstawie nadesłanych przez autorów abstraktów. Przygotowywany tom otworzy prof. J. Szackiego dyskusja dotycząca tradycji myślenia o jedności polskiego społeczeństwa. J.Jedlicki z kolei zajmie się kierunkami wpływu cywilizacyjnego w ramach cywilizacji europejskiej, oraz trwałością wzorów dyfuzji kulturowej. Obecne zróżnicowanie Polski jest rezultatem długiego, historycznego trwania. Przestrzennego zróżnicowania rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego, oraz różnic poziomie życia, strukturze demograficznej i zachowań politycznych będzie dotyczył tekst B. Jałowickiego i M.Szczepańskiego. W Polsce mamy także do czynienia z różnicowaniem mniejszości etnicznych – różnicowaniem na taką kategorię, w której dominuje orientacja asymilacyjna i na taką, w której dominuje orientacja tożsamościowa. Tymi problemami zajmuje się w swoim tekście Andrzej Sadowski. W ostatnich latach zaznacza się także zmiana stylów życia w rozmaitych segmentach struktury

społecznej. Widoczne są przy tym równoległe tendencje do unifikacji i do polaryzacji wzorów kulturowych, co pokazuje H.Palska. Procesy społecznego różnicowania widoczne są m.in. wśród pracowników przemysłu – różnicują się, jak pokazuje J.Kulpińska, na przykład umiejętności i rodzaj wykonywanej pracy. Jej zdaniem tendencje różnicowania pracowników przemysłu mają charakter pro-rozwojowy. W strukturze społecznej zmienia się także rola inteligencji; następuje jej rozwarstwienie polityczne, społeczne i kulturowe (tekst R.Suchockiej). Ponadto kształtuje się nowy układ przywilejów; niektóre z nich są akceptowane, a inne społecznego przyzwolenia nie mają, na co wskazuje M.Jarosz. Na szczególną uwagę zasługują przywileje korporacyjne i branżowe. Inne zjawisko to dywersyfikacja życia małżeńsko-rodzinnego. Relacje patriarcalne, zorientowane kolektywistycznie są zastępowane przez relacje egalitarne, indywidualistycznie, na co zwraca uwagę K.Slany. Również religijność w Polsce podlega zmianom zwiększającym zarówno jej stabilność jak i zmienność tak w wymiarze indywidualnym jak i regionalnym, co wykazuje J.Mariański. Jego zdaniem pogłębia się dystans między starszym i młodszym pokoleniem Polaków w zachowaniach i postawach religijnych. Różnicują się także orientacje aksjologiczne Polaków – tolerancja na przykład współwystępuje z kseno i homofobią. Moralny absolutyzm miesza się z moralną permissywnością; o tym pisze A.Jasińska-Kania. K.Kiciński pisze z kolei o dwóch nurtach moralnych – katolickim i liberalnym, oraz o dyskursie między nimi. Zjawiskom tym towarzyszą procesy marginalizacji i wykluczenia społecznego (tekst P.Poławskiego).

Teksty publikacji nie odpowiadają na pytanie „czy Polska jest jedna”, jednak ukazują spektrum społecznych różnicowań. Podtytuł publikacji („Nowe wymiary społecznych różnicowań”) pozostaje więc adekwatny, jednak nie widać powodów – mówił Przewodniczący – żeby utrzymać tytuł główny („Jedna Polska?”). Tym bardziej, że niedawno ukazała się książka A.Rycharda i P.Śpiewaka zatytułowana „Polska – jedna czy wiele?”. Autorzy formułują w niej tezy dotyczące coraz silniejszego różnicowania i jego konsekwencji w sferze świadomości, a następnie je weryfikują.

Po wprowadzeniu przedstawionym przez prof. A. Kojdera główne wątki i tezy przygotowywanych tekstów przedstawili, Prof. J.Szacki („Jedna Polska? Dwieście lat dyskusji”), prof. K.Kiciński („Moralność publiczna a moralność prywatna”), prof. L.Kolarska-Bobińska („Wpływ integracji z Unią Europejską na reformy instytucjonalne w Polsce”), prof. J.Kurczewska („Rola tradycji regionalnych i lokalnych w kształtowaniu nowych różnicowań”), prof. B.Jałowicki i prof. M.Szczepański

(„Dziedzictwo polskich regionów”), prof. A.Sadowski („Narodowościowe i etniczne zróżnicowanie III RP”), prof. J.Kulpińska („Fabryka XXI wieku w Polsce – ukryty konflikt i dążenia integracyjne”), prof. R.Suchocka („Rozwarstwienie polskiej inteligencji”), prof. K.Slany („Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego”), prof. R.Siemieńska („Kariery kobiet: szanse w życiu publicznym i bariery kulturowe”), prof. K.Szafraniec („Polska młodzież: między apatią, konformizmem a buntem”), prof. M.Jarosz („Nowy układ przywilejów”), prof. H.Palska („Kulturowe aspekty nierówności społecznych”), prof. P.Gliński („Obszary aktywności i apatii społecznej”), prof. K.Frieske („Segmentacja i deregulacja rynku pracy”), dr P.Poławski („Marginalność i szanse społecznej partycypacji”), prof. A.Jasińska-Kania („Orientacje aksjologiczne Polaków na tle europejskim”), prof. J.Mariański („Nowe wymiary zróżnicowania religijności w Polsce”).

Ad.4.

Zebrani zgodzili się co do tego, że – mimo wstępnych zastrzeżeń – publikacja zachowa pierwotny tytuł, że teksty powinny być pisane językiem zrozumiałym dla jak najszerszej publiczności, bez przeładowania technicznymi i specjalistycznymi terminami. Omówiony został także problem objętości tekstów, oraz wymogów dotyczących ich formatowania. Ustalono, że szczegółowe wytyczne co do technicznego opracowania tekstów zostaną do autorów rozesłane pocztą elektroniczną.

Prof. Elżbieta Tarkowska zgodziła się przygotować głosę krytyczną do tekstów ekspertyzy, oraz podsumowania poszczególnych jej części.

Ad.5.

Ustalono, że kolejne zebranie Komitetu odbędzie się 8 lutego 2006.